

XIV Zjazd Sekcji Archiwistów Samorządowych
Stowarzyszenia Archiwistów Polskich
Kalisz, 1-3 czerwca 2017 r.

Marek Konstankiewicz

Archiwa samorządowe w prawie archiwalnym

Stan prawny 1 maja 2017 r.

-
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. jedn. Dz. U. 2016, poz. 1506, z późn. zm.)
 - dalej określana jako „ustawa archiwalna”
-

-
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 20 października 2015 r. w sprawie klasyfikowania i kwalifikowania dokumentacji, przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych i brakowania dokumentacji niearchiwalnej (Dz. U. 2015 poz. 1743).
 - dalej określane jako „rozporządzenie z 2015 r.”
-

-
- M. Konstankiewicz, A. Niewęglowski, Narodowy zasób archiwalny i archiwa. Komentarz, Warszawa 2016.
 - A. Regliński, Archiwizacja dokumentacji w jednostkach państwowych i samorządowych (po nowelizacji ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach), Wrocław 2016.
-

-
- M. Konstankiewicz, Zmiany w ustawie z 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach wchodzące w życie od 1 listopada 2015 r., „Archiwista Polski” 2015, nr 3, s. 7-22.
 - M. Konstankiewicz, Rozporządzenia z października 2015 r. dotyczące nadzoru archiwalnego i gromadzenia archiwaliów, „Archiwista Polski” 2016, nr 2, s. 63-75.
-

Państwowy zasób archiwalny

- **Art. 15. 1.** Państwowy zasób archiwalny tworzą materiały archiwalne powstałe i powstające w wyniku działalności:
 - 1a) organów jednostek samorządu terytorialnego oraz innych samorządowych jednostek organizacyjnych;
-

Zakres podmiotowy ustawy archiwalnej

- organy jednostek samorządu terytorialnego i samorządowe jednostki organizacyjne (obok organów państwowych i państwowych jednostek organizacyjnych)
 - urzędy gmin i miast, urzędy związków międzygminnych, starostwa powiatowe, urzędy marszałkowskie
 - inne samorządowe jednostki organizacyjne (w tym samorządowe osoby prawne)
-

Obowiązek ochrony dokumentacji

- **Art. 6.** 1. Organy państwowe oraz państwowe jednostki organizacyjne, organy jednostek samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne obowiązane są zapewnić odpowiednią ewidencję, przechowywanie oraz ochronę przed uszkodzeniem, zniszczeniem bądź utratą:
 - 1) powstającej w nich dokumentacji [...];
 - 2) nadsyłanej i składanej do nich dokumentacji
-

Obowiązek ochrony materiałów archiwalnych

- obowiązek zapewnienia należytych warunków przechowywania, ochrony przed uszkodzeniem, zniszczeniem bądź utratą oraz zapewnienia koniecznej konserwacji materiałów archiwalnych (art. 12)
 - sankcje
 - karne (art. 52)
 - administracyjne – przymusowe czasowe przejęcie archiwaliów na przechowanie przez archiwum państwowe (art. 12a)
-

Obowiązki kierownika jednostki organizacyjnej

- **Art. 34.** 1. Kierownicy jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33, są obowiązani zapewnić:
 - 1) gromadzenie, przechowywanie, ewidencjonowanie i odpowiednie zabezpieczenie materiałów archiwalnych i dokumentacji niearchiwalnej, tworzących zasób podległych im archiwów zakładowych;
 - 2) klasyfikowanie i kwalifikowanie materiałów archiwalnych i dokumentacji niearchiwalnej, a także przekazywanie materiałów archiwalnych właściwym archiwom państwowym oraz brakowanie dokumentacji niearchiwalnej.
-

Obowiązki kierownika jednostki organizacyjnej

- **Art. 36.** 1. W państwowych i samorządowych jednostkach organizacyjnych innych niż określone w art. 33 powstałą w nich i powstającą dokumentację, niemającą już zastosowania w ich działalności, gromadzi się w składnicach akt.
 - 2. Kierownicy jednostek określonych w ust. 1 obowiązani są:
 - 1) zapewnić ochronę przed zniszczeniem lub utratą dokumentacji gromadzonej w składnicach akt;
 - 2) umożliwić właściwemu archiwum państwowemu nadzór nad brakowaniem dokumentacji niearchiwalnej;
 - 3) zapewnić prowadzenie ewidencji dokumentacji przechowywanej w składnicach akt.
-

Wielość archiwów bieżących w jednostce organizacyjnej

- **Art. 33. 1.** [...] W razie potrzeby w jednostkach tych można utworzyć więcej niż jedno archiwum zakładowe.
 - Możliwość tworzenia filii archiwów zakładowych przewidziana w instrukcji archiwalnej dla:
 - urzędów gmin i miast,
 - urzędów związków międzygminnych,
 - starostw powiatowych,
 - urzędów marszałkowskich
-

Wielość archiwów bieżących w jednostce organizacyjnej

- **Art. 36a.** Jeżeli jednostka, o której mowa w art. 33 i art. 36, posiada struktury terenowe, archiwum zakładowe lub składnicę akt można utworzyć odrębnie dla każdej takiej struktury, o ile spełnia ona co najmniej jedno z następujących kryteriów:
- 1) jest zorganizowaną, wyodrębnioną i samodzielną całością położoną w miejscu zidentyfikowanym odrębnym adresem, pod którym lub z którego prowadzona jest działalność;
 - 2) prowadzi działalność o zasięgu regionalnym i dla potrzeb regionalnych;
 - 3) posiada dokumentację przydatną dla potrzeb określonych w art. 16 ust. 1 na terenie, na którym jest ona wytwarzana i gromadzona.
-

Normatywy kancelaryjno-archiwalne

- ❑ wskazanie rodzajów - art. 6 ust. 2
 - ❑ wymogi co do ich postaci - rozporządzenie z 2015 r.
 - ❑ podstawowy tryb wprowadzania – dla każdej jednostki w porozumieniu z organem administracji archiwalnej (art. 6 ust. 2 i 2h)
-

Normatywy kancelaryjno-archiwalne

- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2011 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych (Dz. U. nr 14, poz. 67).
 - zakres podmiotowy (m. in.):
 - urzędy gmin i miast,
 - urzędy związków międzygminnych,
 - starostwa powiatowe,
 - urzędy marszałkowskie
-

Normatywy kancelaryjno-archiwalne

- **Art. 6.** 2d. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), starosta, marszałek województwa lub wojewoda, w porozumieniu z dyrektorem właściwego dla ich siedziby archiwum państwowego, w drodze zarządzenia, mogą dokonać uzupełnienia jednolitych rzeczowych wykazów akt, o których mowa w ust. 2b pkt 2, jeżeli jest to niezbędne dla klasyfikacji nowych zadań i nie narusza konstrukcji klasyfikacji; [...]
-

Normatywy kancelaryjno-archiwalne

- **Art. 6.** 2f. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), starosta lub marszałek województwa mogą określić, w trybie określonym w ust. 2, instrukcję kancelaryjną, jednolity rzeczowy wykaz akt, instrukcję w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego lub składnicy akt oraz w miarę potrzeby kwalifikator dokumentacji, wspólne dla jednostek nadzorowanych i podległych, których przedmiot działalności jest zbliżony.
-

Centra usług wspólnych

- Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2015, poz. 1045)
-

Ustawa z 1990 r. o samorządzie gminnym

- **Art. 10a.** Gmina może zapewnić wspólną obsługę, w szczególności administracyjną, finansową i organizacyjną:
 - 1) jednostkom organizacyjnym gminy zaliczanym do sektora finansów publicznych,
 - 2) gminnym instytucjom kultury,
 - 3) innym zaliczanym do sektora finansów publicznych gminnym osobom prawnym utworzonym na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego
-

ustawa archiwalna

- **Art. 5. 1.** Dokumentacja powstająca w organach państwowych i państwowych jednostkach organizacyjnych oraz w organach jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostkach organizacyjnych, a także napływająca do nich, jest przechowywana przez te organy i jednostki organizacyjne, a następnie:[...]
-

Centra usług wspólnych

- Jednostka obsługująca dla jednostek organizacyjnych gminy (ustawa z 1990 r. o samorządzie gminnym)
 - urząd gminy
 - inna jednostka organizacyjna gminy,
 - jednostka organizacyjna związku międzygminnego
 - jednostka organizacyjna związku powiatowo-gminnego
-

-
- Prawne aspekty organizacji i funkcjonowania samorządowych centrów usług wspólnych, red. K. M. Ziemski, I. M. Wieczorek, Łódź 2016
-

Ratio legis ingerencji administracji archiwalnej w przedpole archiwalne

- zabezpieczenie materiałów archiwalnych – także tych potencjalnych
 - nie zaś racjonalizacja obsługi dokumentacyjnej administracji publicznej – za to odpowiadają aktotwórcy i regulują to inne przepisy
-

Działania kontrolne administracji archiwalnej

- zakresy podmiotowe kontroli
 - Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych - kontrola jednostek prowadzących działalność archiwalną w zakresie państwowego zasobu archiwalnego (art. 21 ust. 2)
 - archiwa państwowe – kontrola posiadaczy archiwaliów i dokumentacji niearchiwalnej wytworzonych w podmiotach publicznych (art. 28 ust. 1 pkt 3)
 - tryb przeprowadzania kontroli – prawa i obowiązki kontrolującego i kontrolowanego (art. od 21a do 21d)
-

Zmiany z 2015 r. dotyczące brakowania dokumentacji

- likwidacja przepisów regulujących ustalanie przydatności dokumentacji wewnątrz jednostki organizacyjnej (pozostały w przepisach szczególnych)
 - wprowadzenie jako elementu wniosku o wyrażenie zgody na brakowanie oświadczenia kierownika jednostki o upływie okresu przechowywania dokumentacji niearchiwalnej oraz o utracie jej znaczenia, w tym wartości dowodowej
-

Wyłączenia spod wymogu uzyskania zgody dyrektora archiwum państwowego na brakowanie

- dokumenty elektroniczne kategorii Bc
 - dokumentacja wniosków o wpis do CEIDG
 - możliwość wskazania w rozporządzeniu do art. 5 ust. 2 dokumentacji brakowanej bez zgody (niewykorzystana)
-

Postępowanie z dokumentacją w razie zaprzestania działalności przez podmiot publiczny

- regulacja ogólna (art. 5 ust. 1a-1g ustawy archiwalnej)
 - materiały archiwalne (kat. A) – przekazanie do archiwum państwowego (bezpośrednio lub pośrednio)
 - dokumentacja niearchiwalna (kat. B) – przekazanie podmiotowi przejmującemu zadania (sukcesorowi)
 - czasowe przejęcie materiałów archiwalnych przez sukcesora na podstawie porozumienia z archiwum państwowym
 - uprawnienia nadzorcze archiwum państwowego bez względu na status sukcesora
 - przepisy szczególne
 - wskazanie innych podmiotów przejmujących dokumentację
 - określenie trybu takiego przejęcia
-

Udostępnianie państwowego zasobu archiwalnego po nowelizacji z 2016 r.

- Zasady ogólne dostępu do państwowego zasobu archiwalnego.
 - Udostępnianie materiałów archiwalnych w t. zw. podmiotach zobowiązanych
 - archiwa państwowe
 - archiwa wyodrębnione
 - jednostki organizacyjne posiadające powierzony zasób archiwalny
 - państwowe i samorządowe biblioteki oraz muzea
 - Udostępnianie dokumentacji w archiwach zakładowych
-

Zasady ogólne dostępu do państwowego zasobu archiwalnego

- ❑ powszechne prawo dostępu do archiwaliów
 - ❑ bezpłatność udostępniania
 - ❑ pierwszeństwo przepisów odrębnych zapewniających szerszy dostęp
 - ❑ zamknięty katalog przesłanek odmowy dostępu oraz wyjątków od ich stosowania
-

Udostępnianie materiałów archiwalnych w archiwach zakładowych

- **Art. 35. 2.** Zasób archiwalny archiwów zakładowych stanowią materiały archiwalne [...]
 - 3. Zasób archiwalny archiwów zakładowych służy potrzebom jednostek, w których archiwa te zostały utworzone. Do korzystania z tego zasobu przez osoby trzecie konieczne jest zezwolenie kierownika jednostki organizacyjnej, w której istnieje archiwum zakładowe.
-

Udostępnianie materiałów archiwalnych w archiwach zakładowych

- zezwolenie kierownika jednostki organizacyjnej – art. 35 ust. 3
 - katalog przesłanek odmowy - art. 16b ust. 1 i 2
 - w tym czasowa niedostępność niektórych rodzajów archiwaliów
 - okoliczności uzasadniające odstępianie od restrykcji - art. 16b ust. 3 i art. 16c ust. 4
-

Podstawy prawne udostępniania dokumentacji niearchiwalnej w archiwach zakładowych

- brak regulacji w ustawie archiwalnej
 - inne przepisy, m. in.:
 - Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn. Dz. U. 2015, poz. 2058, z późn. zm.).
 - Ustawa z dnia 25 lutego 2016 r. o ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz. U. 2016 poz. 352), t.zw. „ustawa re-use”
-

Udostępnianie dokumentacji w składnicach akt

- **Art. 36. 3.** Dokumentacja przechowywana w składnicach akt służy potrzebom jednostek, w których składnice te zostały utworzone. W wyjątkowych wypadkach jest ona udostępniana osobom trzecim za zezwoleniem kierownika jednostki organizacyjnej, w której istnieje składnica akt.
-

-
- Ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego, Warszawa 2016, https://mc.gov.pl/files/ponowne_wykorzystywanie_informacji_sektora_publicznego_-_podrecznik.pdf
 - M. Konstankiewicz, Zmiany w zakresie udostępniania materiałów archiwalnych, wchodzące w życie 16 czerwca 2016 r., w ustawie z 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, „Archiwista Polski” 2016, nr 3, s. 5-20.
-

Dziękuję za uwagę

Marek Konstankiewicz

Zakład Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii
Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej

<http://www.umcs.pl/pl/addres-book-employee,1239.html>
